

דינה אברמוביץ' – הספרנית של ייוו"א

בליל ה־4 באפריל 2000 הלכה לעולמה דינה אברמוביץ' ז"ל, הספרנית הוותיקה, שהיתה כמעט למיתוס בחייה, של המכון המדעי היהודי הידוע בשמו המקוצר 'ייוו"א'. בת 91 היתה במותה.

עבור דורות מעיינים – קבועים ומזדמנים – היתה האשה קטנת־הקומה בעלת השיער הלבן, שהתמידה בעבודתה עד חודשי חייה האחרונים, רכונה על מכונת הכתיבה הישנה, או מתרוצצת במרץ כדי למצוא תשובות לשאלות הקוראים – לא רק הספרנית של ייוו"א. היא היתה ה'ייוו"א', בה"א הידיעה.

דינה אברמוביץ' נולדה ב־1909 בוויילנה. אביה, המחנך והעיתונאי ביידיש, הירש אברמוביץ', היה חבר פעיל ב'בונד', וברוח זו חנך גם את בתו. היא היתה בוגרת המחזור הראשון של בית הספר התיכון ביידיש, ה'ריאל־גימנסיה' בוויילנה, ובעלת תואר מוסמך בפילוסופיה ובספרות פולנית מהאוניברסיטה הפולנית על שם סְטֶפֶן בְּטוּרִי בעיר מולדתה. מפרוץ מלחמת העולם השנייה ועד 1941 שימשה דינה כעוזרת לספרן הראשי בספרייה היהודית המרכזית לספרי ילדים בוויילנה, ולאחר הקמת הגיטו עבדה כספרנית בספרייה שפעלה בו, יחד עם הרמן קרוק. עם חיסול הגיטו ב־1943 הצליחה דינה להימלט ולחבור אל הפרטיזנים. עימם שהתה עד לשחרור.

ב־1946 היגרה דינה לארה"ב וכעבור שנה הצטרפה לייוו"א. מכאן ואילך הקדישה את כל חייה לעבודת הספרנות. בעבודה זו היא השקיעה את השכלתה שרכשה בפולין, את שליטתה בלשונות רבות: רוסית, פולנית, וכמובן יידיש ואנגלית, וב־1953 אף השלימה לימודי ספרנות באוניברסיטת קולומביה בניו־יורק. בשנות עבודתה בייוו"א עשתה דינה רבות להרחבת הספרייה ולהעשרתה בספרים ובכתבי־עת בלשונות רבות, חלקם נדירים ויחידים. ייחודה של דינה נבע מאישיותה, מהידע העצום שהיה לה וממחויבותה העמוקה והבלתי מסוייגת ללשון יידיש ותרבותה, להנצחת העולם הישן שהיה עולמה. מחויבות זו עיצבה לא רק את מדיניות־בניית הספרייה והרחבתה, אלא גם, ואולי בעיקר, את אופי השירות שניתן בה לקהל הקוראים.

תחומי הידע של דינה כללו ספרות יידיש (לרבות התרגומים לאנגלית) וספרות הילדים, וכן תולדותיהם ותרבותם של יהודי מזרח אירופה ואירועי השואה. בתחומים הללו היא פרסמה מאמרים שונים, ביבליוגרפיות וביקורות ספרים, ובעזרת ידיעותיה בהן היא השכילה לכוון חוקרים למקורות ולסייע להם לאתר חומר חשוב. אך לידע של דינה היה פן נוסף. בזכותו יצא שמעה לפניה. כדי

להיעזר בו פנו אליה אנשים בטלפון ובכתב, ורבים אף באו לייוו"א מרחוק: מכל רחבי אמריקה הצפונית, מישראל, מאירופה, ומאמריקה הלטינית. דינה היתה מסייעת לכל מי שביקש לערוך מחקרים בגנאלוגיה, או ללמוד את פרטי עיירת המוצא של המשפחה, או לערוך תחקיר למטרות ספרותיות או אמנותיות שונות. היא היתה עוזרת למקם על המפה עיירות ששמן לא צוין, טורחת לפענח מכתבים אישיים בידיש, שאנשים הביאו לעתים, ובעיקר מעמידה לרשות המבקשים את הידע האישי הבלתי נדלה שהיה לה.

על תרומתה הייחודית זכתה דינה להוקרה רשמית ולפרסים. ב־1987 הוענק לה פרס על שם ד"ר חיים ז'יטלובסקי מטעם ה'ידישער קולטור פֿאַרבאַנד'; ב־1992 היא זכתה בפרס על שם ד"ר ברל פרימר מטעם הקונגרס לתרבות יהודית (Congress for Jewish Culture); וב־1994 — בפרס ליאונרד וורטהיימר לספרנות רב־תרבותית, מטעם אגודת הספריות הציבוריות של איגוד הספריות האמריקני (Public Library Association of the American Library Association).

אך יותר מכל פרס יעידו על ערכה, שאין לו תחליף, קוראי הספרייה ובאיה. בביקורי האחרון בייוו"א, זמן קצר לפני מותה, לא פגשתי שם את דינה. עמיתה סיפרו, שלאחרונה אינה חשה בטוב, ועל כן היא ממעטת לבוא. בנוכחותי נכנס לאולם אדם, שבא מקליפורניה כדי לאסוף חומר לספר על משפחתו, שהגיעה לאמריקה בראשית המאה ה־20 מתחום־המושב שברוסיה. את הספרים — הוא אמר — יכול היה אולי למצוא בספריות שבחוף המערבי, אבל הוא בא במיוחד כדי להיוועץ בספרנית המובהקת 'שיוודעת הכול'...

חודשים אחדים לפני מותה של דינה עבר הייוו"א למשכנו החדש, משוכלל ומודרני יותר, והשונה כל־כך ממשכנו הקודמים. אולי יש סמליות כלשהי בכך, שזמן לא רב לאחר מעבר זה הלכה לעולמה גם דינה אברמוביץ', שגילמה את הקשר האישי לעולם הישן, והיתה ממש מוסד בזכות עצמה. עבור החוקרים והמעיינים, הרי ייוו"א ללא דינה אברמוביץ' כבר בוודאי לא יהיה מה שהיה בעבר.

חבל על דאבדין ולא משתכחין.